

*Наталія Салига,
Ореста Ткачук*

З НАШОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ СПАДЩИНИ: ДО 115-РІЧЧЯ ВІД ДНЯ НАРОДЖЕННЯ МИХАЙЛА БАЗНИКА

У час розбудови національної системи освіти і виховання погляди дослідників усе частіше звертаються до вивчення творчості роками замовчуваних з ідеологічних причин педагогів та освітніх діячів Галичини, до надбань педагогічної думки 20-30-х років, що розвивалась на західноукраїнських землях, незважаючи на шовіністичну політику австрійської і польської влади.

Початок ХХ ст. характеризується тим, що в українському національно-культурному русі на перше місце виходять питання школи та освіти, розробляються теоретичні основи національної школи. Це час своєрідного національного ренесансу, і заслуга в цьому, в першу чергу, самовідданих трудівників на ниві освіти, які своєю працею сприяли національному поступові. Серед них – О. Барвінський, В. Ільницький, Й. Кобринський, І. Устиянович, І. Ющишин та ін. До того покоління українців, яким довелося пережити складні життєві обставини на чужині, пережити важкі воєнні і повоєнні роки, примножувати багатовікову спадщину в царині національного виховання дітей та молоді, належить і Михайло Базник (1889-1976) – звичайний учитель дискримінованої української школи, також активний член Українського педагогічного товариства у Львові, учасник визвольних змагань, автор багатьох праць з проблем виховання і навчання, досвідчений методист, засновник і директор приватної чотирикласної народної школи в Копичинцях, співробітник науково-педагогічних видань у Львові, а загалом – непересічна постать на обрії української освіти. В “Енциклопедії Українознавства йому присвячено такі рядки: “Михайло Базник, педагогічний діяч у Галичині в 20-30-х рр., автор низки розвідок і статей з педології, педагогіки, психології

та методики навчання” [6; 82]. На жаль, просвітницька діяльність і педагогічні погляди Михайла Базника не досліджені. В Україні його ім'я з'являється завдяки публікаціям В. Вериги, В. Олійника, І. Пелипейка, Я. Погребенник, де подається короткий життєпис та аналізується педагогічний доробок.

Спочатку звернемося до витоків – до життя родини, що дала Україні яскраву постать освітянина. Життєвий шлях Михайла Базника – це шлях більшості непересічних особистостей, педагогів початку ХХ ст. Михайла Базника можна назвати гілкою з вічнозеленого дерева народу, бо рід його споконвіків селянський. З'явився на світ галицький просвітянин 3 червня 1889 р. в с. Целіїв Гусятинського району Тернопільської області у родині рільників-хліборобів. Мати – Анна Базник (дівоче прізвище Безкоровайна), батько – Яків Базник. Сестри-селянки Олена і Марія.

Навчався в Тернопільській гімназії, а упродовж 1908-1912 рр. – в українській учительській гімназії в м. Заліщики, директором якої був письменник, вчений, педагог Осип Маковей. Під його управою гімназія стала осередком освіти, з якого вийшло багато вчителів народної школи.

Документ про закінчення семінарії виданий М. Базнику 2 жовтня 1912 р. Освітнянські дороги молодого випускника пролягли через школу – в с. Верволинцях, а згодом – і в Лисівцях Заліщицького повіту (1913-1914 рр.). Він добровільно взяв на себе важкий хрест народного апостола-вчителя.

Перша світова війна перервала його роботу на освітянській ниві. Михайла Базника мобілізували до австрійської армії, а після проголошення ЗУНР – був хорунжим Української Галицької Армії. “Двигнувся народ. Кинувся в бій, великими тисячами клав свої голови, щоб не вмерти в неволі”, – згадував про цей час Михайло Базник [1; 15].

Довелося бути командиром сотні скорострільів. Сотні, яка входила до II корпусу УГА. У серпні 1919 р. II корпус УГА брав участь у боротьбі з більшовиками за звільнення м. Житомира. У цих боях брав участь і Михайло Базник. “Із заняттям Житомира і Зв'ягеля українські війська відвоювали значні й

багаті обшари своєї землі від ворога-окупанта. Закріпили за собою посідання залізниці Бердичів-Шепетівка. Здобули частину залізниць Бердичів-Коростень і Шепетівка-Коростень” [1; 21].

Зазнав злигоднів і морального приниження у таборі інтернованих частин УГА в Тухолі (1920 р., Польща). Лист старости м. Слупце від 10 червня 1926 р., виданий на підставі документів Міністерства внутрішніх справ Польщі, повідомляє про те, що М. Базник прибув до табору інтернованих воїнів УГА в Тухолі 6 червня 1920 р., а вибув з нього 10 листопада 1921 р. [1; 23].

Михайлу Базнику у праці на народній ниві допомагала його дружина Євгенія Іванівна. Разом з нею він був засновником і директором української чотирикласної народної школи у Копичинцях. Будучи вчителями-гуманістами, навіть в умовах польсько-шляхетського поневолення подружжя вчило дітей не лише шкільних предметів, але виховувало молоде покоління в душі патріотизму, любові до свого народу, його національних традицій. 1923 р. у своїй пристрасній промові, виголошеній з нагоди закінчення навчального року, Михайло Базник говорив: “Лише українська школа, українське вчительство виховує українських дітей на справжніх і свідомих громадян українського народу” [1; 25].

У цей час Михайло Базник заявляє про себе як сумлінний вчений. Збагачуючись педагогічним досвідом, Михайло Базник, очевидно, відчував потребу ділитися своїми знаннями з іншими педагогами, з широкою громадськістю, що реалізувалося низкою наукових публікацій. Це десятки статей і досліджень у педагогічних часописах “Учительське слово” (1922), “Шлях навчання і виховання” (1924-1928), “Життя і знання”, “Добробут” (1930). Уже не зброєю, а словом учителя утверджував Михайло Базник право українців на рідну школу, духовний і культурний розвиток, творив педагогіку гуманістичну за метою і змістом, у якій превалювала національна ідея.

Вільнодумство і радикальність суджень не сподобалось шкільним властям, і Михайла Базника позбавили можливості працювати в школі – ні на Тернопільщині, ні в інших місцевостях Галичини. Сім'я Базників змушена була виїхати в с. Вронів на Познаньщину (1925-1930). Михайло Якович працював директором початкової школи, а дружина – вчителькою. Як згадує їх донька, Ярослава, “скривджені польсько-шляхетською владою, відірвані від України, батько і мати любили своїх учнів, у приязні жили з їх батьками-селянами – вони були не винні у тому, українці в польській державі, на своїй споконвічній землі зазнавали утисків і приниження. Так мої батьки ділили своє серце між українськими і польськими дітьми. Вони були гуманістами, вихованими на високих патріотичних ідеалах свого народу, за волю якого мій батько воював у лавах Української Галицької Армії” [11; 394].

Науковій праці Михайло Базник віддавався з не меншим ентузіастом, аніж учительській. У 20-30-х роках він опублікував десятки досліджень у Львівських виданнях. З-під його пера виходить низка майстерно написаних праць “Кіно на услугах шкільного навчання” (1927), “Нові (модерні) шляхи сучасного виховання і навчання” (1927), “Самодіагноз вчителя”, “Педологія основа виховання і навчання” (1928), “Кершенштейнерівське розуміння творчої школи” (1928), “Народна школа і вибір звання” (1930). За всім цим – титанічна праця вченого, болісні роздуми патріота. Михайло Базник підтримував наукові контакти з такими діячами на ниві освіти і культури, як Іван Стронський, Степан Балей, Олена Степанів-Дашкевич та ін. Підготував до друку ґрунтовні наукові праці “Методи педагогічних досліджень”, “Вибір звання. Практичний підручник для школи і дому”, що був прийнятий до друку Львівською “Управою поради для вибору звання” та редакцією голови цієї педагогічної інституції доктором Оленою Степанів-Дашкевич”. На жаль, в силу незалежних від автора причин підручник не побачив читача.

Польським властям не подобалась діяльність вчителя-українця, який дбав про рідну школу, своїми науковими розвідками утверджував першоряд-

не значення національної школи для духовного відродження народу. 1934 р. Михайло Базник з двома малими дітьми Любою та Ярославом виїхав до Косова на Гуцульщину. Там він купив малу хатину, посадив сад. Сім'я жила на платню дружини, яка залишалась у Вронові, та невеликого саду. “Згадую, мов крізь сон, переїзд на Україну, дитячі роки, проведені разом із сестрою без матері. Батько був добрий для своїх дітей, але не міг замінити ніжну, делікатну матір, яка відчувала себе морально пригніченою. Задля добра родини вона змушена була жити і працювати далеко від родини, в польському середовищі, хоча її завжди тягнуло на Україну” [11; 393]. Навіть скупа на похвали для українців польська шкільна влада відзначила її, опікунку народної школи у Вронові “Дипломом визнання” за громадську обивательську працю на ниві господарчого виховання молоді”, а кураторія Львівського шкільного округу 2 травня 1938 року нагородила бронзовою медаллю за багаторічну вчительську працю. М. Базник займався садівництвом на глибокій, науковій основі, виписуючи саджанці із зарубіжних шкілок і прагнувши їх “прищепити” на косівському терені. З приводу садівництва обмінювався досвідом з відомим у Косові лікарем, власником лікувального неврологічного закладу др. Тарнавським. Долаючи матеріальні негаразди, підробляючи на власне прожиття та утримуючи сім'ю, М. Базник продовжував співпрацювати з періодичними виданнями Львова.

Все свідоме життя в серці М. Базника жила любов до творчості Лесі Українки, про що свідчать рідкісні видання збірок поетеси, висловлювання про неї в доповідях, статтях, що збереглися в його бібліотеці (“Свято Лесі Українки” (1938), “Леся Українка – національний співець” (1943)). Особливо глибоко він відчував національний нерв творчості Лесі Українки. “Національна ідеологія Лесі Українки” – це у нас зовсім щось нове, – писав Михайло Базник. На місце пацифізму поставила вона ідею войовничого націоналізму. Цей націоналізм був для неї самоціллю, він не шукав жодного виправдання”

(Із статті “Свято Лесі Українки”. Автограф, Косів, кінець березня 1938 р.) [1; 38].

До кола його наукових інтересів входять студії над творчістю Т. Шевченка, І. Франка. Працюючи вчителем української мови та літератури, Михайло Базник прагнув привити своїм вихованцям любов до рідної літератури, сформувати почуття національної гордості. Він часто розповідав учням про творчість Лесі Українки, Т. Шевченка, І. Франка, цитував на пам’ять їх твори. У промові на Шевченківському святі 1922/1923 навч. року в Копичинцях Михайло Базник закликав молодь: “Шевченко домагається від нас праці над власною освітою і освітою всього народу, бо тільки освічений народ може постояти за своє право на життя. Українські діти і українська молодь мусять слухати цього голосу і здобувати знання, щоб знанням послужити народові у слушний час. Через освіту український народ поставить себе у ряди інших культурних народів і прискорить хвилину, щоб виконати останню частину Заповіту – у великій, вольній, новій сім’ї пом’янути Тараса добрим і грімким на весь світ словом” [1; 15]. Михайло Базник закликав молодь бути голосом дзвона, що будить усіх зі сну. Він і сам був справжнім дзвонарем, бо закликав любити свій народ, дбати про нього.

Високо цінив Михайло Базник національного генія І. Франка: “Франко не був офіційним учителем-вихователем, а проте про ніякого з наших національних велетнів не зможемо з таким правом сказати, як про нього: “Великий учитель” [1; 36].

Як прихильник національної системи освіти Михайло Базник прагнув відповісти на питання: якою має бути українська школа, якими засобами і шляхами її будувати. Він довів, що в процесі навчання і виховання в національній школі повинна формуватись національна свідомість, без якої неможливий повноцінний внутрішній світ людини-громадянина. “Теперішня школа, – писав М. Базник, – повинна в руках українського учительства пере-

мінитися з навчаючої інституції в школу виховання характеру й національної свідомості” [4; 2].

Актуальними сьогодні залишаються міркування М. Базника щодо необхідності формування людини-громадянина: “Школа повинна покинути пасивну роль у вихованні та односторонність інтелектуальної освіти, а поставити учня серед пульсуючого життя і формувати його самостійно діючою і розумно працюючою людиною. Реорганізація йде в напрямі застосування шкільної праці до сучасних потреб, виходячи з вимог сучасної психології” [3; 12]. Домінуючою ідеєю педагогічної системи Михайла Базника була народність. Аналізуючи виховання в різних країнах, він висловлював думки щодо організації народного виховання в Україні. Педагог-гуманіст був переконаний, що єдиний шлях до національного добробуту і культури веде через свою рідну школу [4]. Такі порівняння дали М. Базнику зрозуміти вітчизняну педагогіку як складову частину європейської педагогічної думки, помітити певну подібність і взаємозв’язок української та європейської освітніх систем. “Необхідно поставити школу практично так, щоб вона з крові й кости була нашою рідною, не відбігала далеко від нашої національної традиції, а при цьому стояла на відповідному високому рівні новітньої школи сучасних культурних народів, щоб наша педагогіка, не нехтуючи скарбами національної душі і культури, могла вільно і з користю асимілювати великі здобутки модерної наукової педагогіки освіченого людства” [4; 2]. Однак він був проти сліпого запозичення іноземних систем, бо “модерні шляхи виховання і навчання – органічна частина культури Заходу. Він витворив їх тільки для себе, вони є його внутрішньою потребою і необхідністю” [3; 2]. М. Базник прагнув адаптувати їх до українських реалій. На основі аналізу виховної практики досліджень українських і зарубіжних вчених М. Базник утверджується в думці, що національні цінності формуються в процесі розвитку особистості, набуття нею соціального досвіду, а успіхи школи у вихованні забезпечуються єдністю народної і наукової педагогіки, вітчизняної та світової. Національне

виховання розглядав Михайло Базник як природну потребу нації, а мету і завдання бачив у “витворенні найзагальніших виховних ідеалів” (“Тестові проби в школі”. Рукопис) [1; 12].

Як просвітитель віри М. Базник у всемогутність людського розуму, вважав, що саме від освіти залежить і економічний, культурний розвиток народу, його матеріальний добробут. У своїй промові, виголошеній 22 грудня 1922 р. в Копичинцях на дитячому вечорі з нагоди свята товариства “Просвіта”, він говорив: “Освіченою людиною називаємо тільки того, хто докладно знає, пощо він живе на світі, які його обов’язки по відношенні до себе, родини, цілого народу. І народ, який має багато освічених одиниць, буде освіченим, або інакше кажучи, культурним народом” [1; 13].

Михайло Базник дбав про літературу для вчителів, його хвилювала відсутність серйозної педагогічної літератури: “Коли самі не подбаємо про нашу національну педагогічну літературу, коли самі не закладемо педагогічно-наукових основ під нашу рідну школу, то нами ніхто не стане журитися” [4].

Турбуючись про відсутність літератури з психології, М. Базник писав: “Маючи на увазі багату педагогічну літературу в галузі експериментальної психології на Заході і ті проблеми виховання, що їх там уже вирішила шкільна практика з одного боку і вбогість української педагогічної літератури з другого та обстаючи точку зору, що кожна навіть найдрібніша праця українською мовою в галузі експериментальної психології є певним надбанням для української педагогічної літератури і рідного шкільництва – я не завагався видати цю працю друком”, – так писав у “Передньому слові до праці “Педологічні дослідження в школі” М. Базник на поч. 20-х років [1; 13]. На жаль, ця праця не вийшла друком, хоч її високо оцінили С. Балея, магістр П. Кривоносюк, І. Юцишин.

Чільне місце в творчому доробку Михайла Базника займає образ народного вчителя, який повинен бути високоосвіченою людиною, любити свою професію, бути майстром своєї справи, любити дітей, бути свідомим

своєї національно-культурної місії, інтелігентом, носієм та пропагандистом національної та кращих здобутків зарубіжної культури. Засобами рідної мови, історії, мистецтва, народних звичаїв і традицій він повинен готувати дітей до засвоєння культури свого народу. (Із промови на Шевченківському святі 1922/1923 н.р. в Копичинцях) [1; 13]. М. Базник з розпачем писав про вкрай важке матеріальне становище українських вчителів, а також про ту зневагу, яка панує в суспільстві до вчителів народної школи.

На думку М. Базника, вчитель повинен займатися активною громадською роботою, бо “поза школою на нього чекає багато праці: читальня “Прогресу”, фінансова інституція, кооперативна спілка, кадри неграмотних, “Січі” й “Соколи”, читальні й церковні хори і т.д. виглядають допомоги свого вчителя, щоб рятуватися від смерті” [4].

Естетичне виховання є складовим елементом педагогічної системи Михайла Базника. “Маючи своїм об’єктом пересічного учня, естетичне виховання ставить своєю метою передусім закласти в його душі найелементарніші поняття краси, навчити його душу з чуттям ставитися до краси і поезії, природи, коротко кажучи, зробити світ краси і поезії доступним його душі, а через нього і пересічній людині, членові майбутнього суспільства” [3; 13]. Важливим засобом педагогічного впливу на формування дитини, вважав М. Базник, є мистецтво, яке допомагає їй глибше пізнати себе, виховує естетичний смак, впливає на моральні почуття та світогляд.

Особливо виділяв педагог такий вид мистецтва як кіно, називаючи його “найкращою культурною зброєю”.

Михайло Базник виступав як проникливий психолог: невтомний шукач істини, глибокий знавець людей, що дало йому можливість сказати нове, світле слово в галузі цілого ряду психологічних знань, наблизити своє педагогічне вчення до педагогічної практики. За роки вчителювання набув великого педагогічного досвіду і глибоко вивчив психологію, світ думок і почуттів своїх вихованців. Будучи тонким психологом писав про необхід-

ність звернути свої погляди до вивчення психології дитини. “На наших очах твориться нова наука про дитину, педологія, що ставить собі за мету обстежити дитину у її фізичних, розумових і моральних виявах. Вона, ця наука разом з тим стверджує, що лише точне вивчення вихованця може дати в результаті раціональне виховання і навчання”, – писав М. Базник у статті “Тестові проби в школі” (Рукопис. Целіїв, 1921, червень-липень) [1; 12]. Про колосальну роботу над цією працею свідчать експериментальна таблиця тестів та список використаної літератури з тринадцяти прізвищ польських авторів 20-х років з питань педології, експериментальної психології, педагогіки, психологічної педагогіки, шкільництва [1; 12]. На думку М. Базника, вчитель, який втрачає психологічний контакт з дітьми, не має морального права працювати з ними.

Як і інші українські просвітителі, М. Базник писав про необхідність психологічної підготовки дітей до праці. За його переконанням, саме в праці людина має найбільше можливостей реалізувати себе, тим самим принести користь народові. Працю, інтереси і задатки до неї педагог ставить у пряму залежність, маючи на увазі працю за покликанням. Винятково важливим є положення М. Базника про те, що праця є джерелом морального становлення дитини, а вчитель повинен так організувати роботу, щоб “особистою працею дитини виховувати і розвивати в ній самостійність, силу волі енергію, фізичні і моральні сили” [3; 14].

Коли на початку 60-х років в педагогіці жваво обговорювались питання вибору професії, профорієнтаційної роботи, то галицький сільський вчитель ще в 1930 р. надрукував цю статтю.

Блискучий викладач і вдумливий учений, він одночасно розробляв методичні рекомендації, схеми уроків з літератури та іноземної мови, влаштовував літературно-музичні вечори, писав для них навіть драматичні образки, сценарії, реферати.

Одним з перших в українській науковій думці розробляв методи викладання дисциплін в школі, досліджував праці визначних зарубіжних педагогів. Ксерокопія листа Центрального інституту виховання в Берліні від 21 лютого 1927 р. засвідчує, що М. Базник замовляв у німецьких книгарнях наукові праці з питань педагогіки, а також цікавився адресами відомих вчених того часу Вільяма Штерна і др. Кершенштейнера, твори яких перекладав українською мовою і досліджував [1; 34].

А в листі від 7 травня 1928 р. проф. Штерн висловлював задоволення з приводу наміру перекласти його працю “Авторитет і виховання” українською мовою [1; 35]. Праці зарубіжних вчених М. Базник намагався всіма силами пристосувати до потреб української народної школи. Власне творчому пошуку в галузі теорії і практики виховання з опорою на національні традиції та передову педагогічну думку і присвятив життя вірний син свого народу.

Протягом 1942-1943 рр. М. Базник працював науковим співробітником експериментального Львівського психотехнічного інституту, опублікував цикл науково-педагогічних статей. В цей період у Кракові виходив журнал “Українська школа”. В ньому друкувалися і праці Михайла Базника – активного дописувача цього часопису.

У післявоєнні роки вчителював, був шкільним інспектором, завідував райпедкабінетом м. Косова, передавав свій досвід молодим педагогам, виступав з доповідями на січневих і серпневих нарадах учителів. У Косівській оселі Михайло Базник мав нагоду вітати вчителя і вченого-педагога П. Кривоносюка, Тараса Франка та його дочку Зіновію, скульптора-лікаря Опанаса Шевчукевича з дружиною Ольгою, письменників з Києва Олексу Засенка і Петра Колесника та ін. Ось яким запам’ятався Михайло Базник методисту Косівського райвно Ігорю Пелипейку: “Михайло Базник був взірцем учителя дорядянської шкли: бездоганно ввічливий, акуратний, витриманий, точний до педантичності. Не пам’ятаю випадку, коли б він підвищив

голос, дозволив собі піддатися емоціям. Це була людина високої культури” [8; 2].

Обставини життя склалися так, що Михайло Базник змушений був переїхати до Києва. Не зважаючи на похилий вік, він уважно стежив за громадсько-культурним життям України. Знаючи чотири мови, читав не лише українську, але і зарубіжну періодику, цікавився станом шкільництва, методичними новинками, плекав надію, що тоталітарна система врешті-решт розвалиться, а український народ відродиться і матиме свою державу.

Педагог-громадянин не покидав думки про наукову працю, переглядав і вносив поправки у раніше написані статті, готував нові розробки в галузі педагогіки та методики навчання, прагнув деякі з них опублікувати. Педагогічні погляди Михайла Базника значно випереджали свій час. А хто випереджає час і робить усе не так, як було до цього, того карають. Так траплялося з багатьма особистостями. Так сталося і з Михайлом Базником. Його широкий, новаторський погляд на проблеми виховання молоді, реформування школи, запровадження нових критеріїв щодо вибору професії не знаходили підтримки в офіційних установах, казенних виданнях. За тоталітаризму вся краща українська педагогічна спадщина, як і, зрештою, найважливіші пласти національної культури, були під офіційною забороною. Жодної із своїх праць у післявоєнний період Михайло Базник не зміг опублікувати, не зміг оприлюднити власного бачення шляхів розвитку школи. На перешкоді цьому стояли також і політичні мотиви – репутація неблагонадійного.

Михайло Базник часто переглядав і перечитував книжки із своєї бібліотеки, яку зберіг у важкі післявоєнні роки. В ній є рідкісні видання, зокрема примірники літературно-наукового вісника, педагогічні журнали 20-30-х років, де надруковані його статті, видання “Червоної калини”, видання про національно-визвольний рух на Україні тощо. Ось що згадує його дочка Ярослава: “Не раз линув думкою у рідний край на Поділля, де жила його родина, яка постраждала в часи сталінського терору, розповідав про події Першої

світової війни, визвольні змагання в лавах УГА. Перед очима проходили роки вимушеного перебування на чужині, вчителювання на Гуцульщині, якій віддав стільки років самовідданої праці і щирої любові. З кожним роком і днем усвідомлював, що вічний спочинок знайде на берегах Дніпра біля могили своєї дружини” [11; 395]. Помер Михайло Базник 6 жовтня 1976 року в Києві. Похований на Байковому кладовищі.

Наукові погляди Михайла Базника в галузі педагогіки та психології, його плідна і невтомна праця і донині непоціновані належним чином. Ті погляди, які він висловлював ще на початку ХХ ст., залишилися актуальними і нині. Більшість його ідей щодо реалізації питань національної школи перекликаються із запитами сучасних освітян. Ще менше висвітлено громадську позицію українського інтелігента, його творам судилася вічність, а тому необхідно повернути національній педагогіці ім'я і славу невтомного сподвижника народної освіти.

1. Архів музею освіти Прикарпаття. – інв. № 2195.
2. Базник М. Кіно на услугах шкільного навчання // Шлях виховання і навчання. – Львів, 1927. – С. 5-6.
3. Базник М. Нові модерні шляхи сучасного виховання і навчання // Шлях навчання і виховання. – Львів, 1927. – № 11. – С. 11-15.
4. Базник М. Під новий рік // Учительське слово. – 1922. – № 11. – листопад-грудень.
5. Верига В. Там, де Дністер круто в'ється. – Львів: Каменярь, 1993. – С. 214
6. Енциклопедія Українознавства. – Т.1. – Львів, 1993. – С. 82.
7. Олійник В. Учитель-методист національного гатунку // Колос. Громадсько-політичний часопис Заліщицької районної ради народних депутатів. – 1994. – 17 вересня. – С. 3.
8. Пелипейко І. Косів: Люди і долі: Краєзнавчий довідник. – Косів: Писаний камінь, 2001. – С. 91-92.

9. Пелипейко І. Михайло Базник: учитель, що випереджав педагогіку // Освітнянський вісник. Часопис Косівського районного відділу освіти. – 1998. – 30 квітня.
10. Пелипейко І. Один із народних педагогів // Гуцульський край. Народний часопис. Видання рад народних депутатів Косівського району. – 1991. – 15 червня. – № 58-59. – С. 2.